FFB MAGAZINE

Drie jaar actieprogramma Foar Fryske Bern

FOAR FRYSKE BERN

Hóe werken we samen?

De grens van het normale verschuift

Sander en Pieter blikken terug op drie jaar FFB 6

Maret werd de Buddy die ze zelf heeft gemist 12

Eén ondersteuningsplan voor heel Friesland 20

Colofon

Redactie
Marijke de Jong, Thamara Gerrits, Geert Kuurstra

Vormgeving
Sanne van der Heide

Concept en realisatie
Compion

Uitgever
Foar Fryske Bern

Druk
Compion

Auteursrecht
Niets van deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of gepubliceerd door middel van druk, kopie of welke wijze dan ook, zonder schriftelijke toestemming van de uitgever.

Aan de totstandkoming van FFB Magazine wordt de grootst mogelijke zorg besteed. De uitgever stelt zich niet aansprakelijk voor inhoudelijke fouten.

Ieder kind moet in een veilige omgeving kunnen opgroeien. Een leven met liefde en aandacht, zonder geweld. Maar kinderen moeten ook kunnen opgroeien in een omgeving waarin ze mogen falen en mogen leren van hun fouten. Een omgeving waarin ze zichzelf mogen zijn, zonder snel een diagnose 'uitzonderlijk' of 'ziek' te krijgen. Toch zien we dat we nog in de beginfase staan van deze ontwikkeling.

Zichtbaar en merkbaar betere zorg voor jeugdigen. Dat was in 2018 de opdracht van Foar Fryske Bern, gebaseerd op de uitkomsten van de evaluatie van de Jeugdwet. Met een team van tien experts hebben we ons, samen met alle 18 Friese gemeenten, hulpverlenende partijen, scholen en andere partners, ingezet om de jeugdhulp in Friesland te verbeteren.

Met trots kan ik zeggen dat we op alle vier de programmalijnen, met sociale innovatie, stappen hebben gezet om beweging te krijgen in de jeugdhulp in Friesland.
Dat ging met horten en stoten, met een lach en een traan. Net als in het echte leven. Soms blijkt er meer onderzoek nodig en staan we nog aan het begin van het proces. Met andere pilots hebben we succes geboekt en kunnen we veranderingen in de dagelijkse praktijk al terugzien.

Hoewel er veel bereikt is, moeten we na ruim drie jaar actieprogramma Foar Fryske Bern ook concluderen dat de eerdere zorgen over de kwaliteit van de jeugdhulp nog niet weggenomen zijn. **Sterker nog, we concluderen dat ons als jeugdhulpregio zelfs een grotere opgave te doen staat.**

Naast de transformatie van de jeugdhulp, zal een tweede transformatie moeten plaatsvinden die we niet los kunnen zien van de eerste. We moeten ervoor zorgen dat méér in plaats van minder kinderen ook zonder jeugdhulp zich veilig en op hun plek voelen. Thuis, in hun wijk of dorp en op school.

In dit magazine geven we een korte toelichting op deze tweede transformatie. Op het anders kijken naar vraagstukken binnen de jeugdhulp, maar ook op het normaliseren van de ontwikkeling van kinderen.

Het actieprogramma Foar Fryske Bern stopt in de huidige vorm, maar de programmalijnen krijgen zeer waarschijnlijk een vervolg via Sociaal Domein Fryslân. Binnenkort vind je hierover meer informatie op de website van FFB. Gelukkig krijgen sommige pilots en projecten ook een vervolg bij gemeenten en partners en blijven wij ons op deze manier inzetten voor het verbeteren van de jeugdhulp in Friesland!

Sander Rispens

Vervangend programmaleider
Foar Fryske Bern

Gezond en kansrijk opgroeien voor álle Fryske bern!

Dat is het doel van het actieprogramma Foar Fryske Bern; het verbeteren van jeugdhulp in Friesland. Met de overtuiging dat we gezamenlijk meer kunnen bereiken, hebben we met een team van experts samen met professionals, gemeenten, Rijk, scholen, cliënten- en jeugdhulporganisaties gewerkt aan het oplossen van diverse vraagstukken. Ook ouders en kinderen waren belangrijke partners in dit proces.

Achtergrond

In april 2018 heeft het ministerie van VWS voor de periode 2018-2022 een bedrag van €4.115.712 beschikbaar gesteld voor een regionaal plan als vervolg op het landelijke plan Zorg voor Jeugd. Vervolgens hebben de Friese gemeenten in samenwerking met zorgbelang Fryslân, verwijzers, onderwijs en aanbieders van jeugdhulp het Friese actieplan Foar Fryske Bern opgesteld. Hierin staan de ontwikkeling en de doelen en resultaten voor jeugdigen en hun ouders verwoord.

Dit plan heeft geleid tot de oprichting van het actieprogramma Foar Fryske Bern, een team van tien toegewijde experts, die faciliteren en motiveren om met alle partijen gezamenlijk de jeugdhulp steeds beter te maken.

Focus op 4 programmalijnen

Betere zorg voor de jeugd bereiken we alleen als alle partijen daarbij voor een gezamenlijk doel gaan. De betrokken partijen werken samen met de netwerkregisseurs van Foar Fryske Bern aan vier inhoudelijke programmalijnen die je ook in dit magazine terug zult vinden:

- Onderwijs & Zorg
- Sterker samenwerken
- Leren van casussen
- Kind in beeld bij scheiding

In iedere programmalijn hebben we gewerkt volgens de zeven fases van sociale innovatie. Met deze aanpak hebben we gebruik gemaakt van de kennis en ervaring van alle partijen en bundelden we activiteiten en ambities. De huidige knelpunten in jeugdhulp zijn te complex om met één maatregel op te lossen: daarmee pakken we slechts een deel van het vraagstuk aan.

Geïnteresseerd in de details van sociale innovatie of meer weten over de borging van de projecten? Deze vind je terug in de uitgebreide resultaten op www.foarfryskebern.nl .

Inhoudsopgave

6 Drie jaar Foar Fryske Bern
Pieter en Sander blikken terug.

9 Wat heeft FFB betekend?
We vroegen het belangrijke betrokken rondom het programma.

10 Dit vinden jongeren belangrijk
FFB onderzocht de beste manier van communiceren.

11 Programmalijn Kind in beeld bij scheiding

12 Maret werd de buddy die ze zelf heeft gemist
Over het Buddyprogramma van Villa Pinedo.

14 5 gemeentelijke pilots
Van kosteloze mediation tot extra ondersteuning.

16 Scheideninfriesland.nl
Van chaos naar overzicht in informatie rondom scheiden.

17 Expertiseteam Relatie en Scheiding
Informatie en ondersteuning voor ouders en kinderen.

18 'Is scheiden de norm?'
Webinarserie over de impact van een scheiding.

19 Programmlijn Sterker samenwerken

20 Doorbraak: Eén ondersteuningsplan
Betere onderlinge samenwerking en afstemming.

22 De toekomst van e-health
Geen technische hoogstandjes maar online samenwerking.

24 Hóe werken we samen?
Waar je opgroeit maakt een cruciaal verschil.

25 Programmalijn Onderwijs & Zorg

26 Het Fries analysemodel in de praktijk
We motiveren onderwijs en gemeenten om elkaar te omarmen.

29 Preventie binnen de school
Dankzij de jeugdondersteuners van gemeente Leeuwarden.

30 Met taal zeggen we meer dan we denken
Hoeveel impact hebben woorden op ons gedrag?

31 De do's and don'ts van leren lezen
Hoe we laaggeletterdheid willen verbeteren.

32 De grens van het normale verschuift
Hoe geven we kinderen de ruimte zich te ontwikkelen?

35 Programmalijn Leren van casussen

36 Kijk verder dan één casus
Leren van leernetwerken.

38 Weg met het onderbuikgevoel
Met gegevens kun je onderbouwen.

39 Team Toegang
Experts op het gebied van hoogspecialistische jeugdhulp.

40 REX jeugd brengt casussen verder
Wat hebben jongeren nodig voor de langere termijn?

41 FFB de Podcast
Interviews met de experts.

42 Tijd voor verandering!
De start van het grotere geheel.

Drie jaar Foar Fryske Bern

Pieter en Sander blikken terug

Het was en is een turbulente tijd voor de jeugdhulp. Door herverdeling van gelden, een pandemie en overbelasting bij zorgpersoneel. Maar ook een tijd van vernieuwing, vooruitgang. Grote sprongen, kleine stappen. Programmaleider Pieter van der Zwan (actief april 2019 – augustus 2021) en vervangend programmaleider Sander Rispens (september 2021 – heden) blikken samen terug op drie jaar Foar Fryske Bern.

Wat ging er goed, wat kan er beter en wat hopen ze dat er de komende jaren gaat veranderen?

"Toen ik begon als programmaleider, las ik krantenkoppen over groeiende tekorten en onrust in de jeugdzorg. Er was alleen weinig zicht op waar dat nu precies door kwam," begint Pieter het gesprek. "Ik heb het idee dat we daar nu na drie jaar echt veel meer over weten. Er was een aanname dat er een soort vloedgolf aan nieuwe trajecten zou komen met het verleggen van de verantwoordelijkheden richting gemeenten, maar dat bleek niet het geval. Het is meer stilstaand water dat langzaam stijgt doordat er geen uitstroom is. En ook normaliseren speelde de afgelopen periode een steeds belangrijkere rol."

Een gezamenlijke visie mist

Sander vult aan: "Er is een enorme versnippering als het gaat om de rol die iedereen rond het kind speelt. Als jeugdige zie je soms wel 30 hulpverleners. 30! Denk alleen al aan de docenten, gemeenten, verwijzers. Dat maakt het enorm lastig om tot een goede ketensamenwerking te komen." Binnen de jeugdhulp in Friesland heerst volgens hem een grote betrokkenheid, maar een gezamenlijke visie lijkt te ontbreken. "Dat hebben we de afgelopen drie jaar ook in de praktijk gezien. Om dit te verbeteren is ook echt een netwerkstructuur nodig waarbij je samen leert en verbetert. Die rol zien we wel voor gemeenten."

"We kijken verder dan gemeentegrenzen"

Gemeenten probeerden in het verleden zaken vooral zelf op te lossen, legt Pieter uit. "Die fase is Friesland nu wel echt voorbij. We kijken verder dan gemeentegrenzen en dat is ook noodzakelijk." Hij ziet dat ook bijvoorbeeld bij Sociaal Domein Fryslan, waar ze er bij de doorontwikkeling voor kiezen om ook een inhoudelijke kant toe te voegen. "Inkopen van zorg is daar niet alleen maar inkopen van zorg, maar er wordt ook naar de inhoud van de zorg gekeken. Waar wil je naartoe bewegen? Dat is een belangrijke verschuiving die samen met Foar Fryske Bern tot stand is gekomen."

Ontbrekende structuren en systemen

De versnippering tegengaan kun je alleen als je de structuren en systemen waar je inzit aanpast. Pieter: "Als je als gebiedsteammedewerker inventariseert, dan staat er nu in één ondersteuningsplan hoe de school erbij betrokken is. Eerder verschilde het per persoon of er een plan werd ingevuld en op welke manier dat werd gedaan. Ik heb zelf ook een paar voorbeelden van ondersteuningsplannen gezien en dat verschil tussen gemeenten was inderdaad enorm."

Sander vult aan: "Het komen tot één format, één ondersteuningsplan dat door alle gebiedsteams wordt gebruikt is echt een mega stap. Het klinkt als een kleine instrumentele verandering maar dat is het absoluut niet. Je kunt als professional eenduidig schakelen, hebt sneller contact met de keten van zorg achter je en je krijgt ook echt tools om het contact met de gemeente op te pakken. En ook de kinderen en ouders hoeven niet steeds opnieuw hun verhaal te doen."

"De verschillen zijn enorm"

Pieter: "Dat hebben we vanaf het begin als Foar Fryske Bern natuurlijk ook gezegd; we gaan absoluut niet in projecten denken. Je wilt ook bij een scheiding niet dat elke gemeente het anders regelt. Daarom verbinden we pilots ook altijd aan het feit dat we er als regio van kunnen leren. Dat is niet altijd makkelijk maar daarmee maak je voor de jeugdigen wel het verschil."

Normaliseren

Een van die veranderingen voor jeugdigen is de kijk op normaliseren (zie ook blz. 32). Want wat is normaal? "Je ziet die verschuiving in gedachtegang ook in organisaties steeds meer terugkomen. Het omarmen en waarderen van variëteit en verschillen tussen kinderen en jongeren heeft namelijk een enorme impact op de zorg. Als je een kind al snel een label geeft als diegene afwijkt van de norm, dan doet dat wat met je," vertelt Sander.

"Er is dan ook niet alleen sprake van een transitie van de jeugdhulp, maar ook van een transitie in de manier van kijken naar de ontwikkeling van andere jeugdigen. We moeten ervoor zorgen dat méér kinderen zich veilig en op hun plek voelen. Met en zonder jeugdhulp. Of dat nu thuis, in hun wijk of op school is."

Pieter is zich ervan bewust dat het voor gemeenten soms ingewikkeld kan zijn hier ook nog op te investeren. "Waar gemeenten binnenkort namelijk mee te maken krijgen, is dat de jeugdbudgetten opnieuw gekort worden. De vraag is dan puur: kun je je taken uitvoeren als gemeente en word je daarvoor bekostigd? Dat speelt landelijk nu heel erg. Als de gesprekken met het ministerie over deze ontwikkelingen straks staken dan vind ik dat wel een zorg."

Data over zorggebruik

Voor de toekomst is het dan ook belangrijk om structurele veranderingen in de jeugdhulp aan te brengen, ook al lijkt daar soms in de praktijk geen tijd voor te zijn. Daar is meer inzicht voor nodig en monitoring is daarbij een belangrijke stap. “Data over zorggebruik, onderwijs, demografie en maatschappelijke thema’s ontbreekt nu nog of is onvoldoende. Hierdoor is het bijna onmogelijk om aan te tonen of de transformatie van de jeugdhulp momenteel wel of niet slaagt”, verzucht Sander. “Door structureel onderzoek te doen, kunnen we verder kijken. De toekomst voor de jeugdigen van nu én die van jeugdigen in de toekomst verandert. Investeer in monitoring, data en gezamenlijke ontsluiting en harmonisatie. Dan komen we verder.”

“Met meer data komen we verder”

Het is ook volgens Pieter goed om, geanonimiseerd, data te gaan delen en deze te vertalen naar de praktijk. “Dat is wat waard voor de doorontwikkeling van de hele regio en de jeugdhulp. De samenwerking tussen gebiedsteammedewerkers onderling in de regio en het lerende effect wat daardoor ontstaat zou ook een mooie toevoeging zijn. Daar moet je de ruimte echt voor krijgen.” ●

5 valkuilen voor gemeenten volgens Foar Fryske Bern

Valkuil 1
Te veel focus op enkel de transformatie van de jeugdhulp. Ook de transformatie van de veiligheid van andere kinderen is van groot belang.

Valkuil 2
De nadruk op de samenwerking tussen onderwijs en jeugdhulp. Verschuif deze nadruk naar onderwijs en gemeenten.

Valkuil 3
Externe aanjagers die te veel verantwoordelijkheid overnemen. Pak en behoud deze ook zelf.

Valkuil 4
Hetzelfde onderwerp te vaak en te veel bespreken aan verschillende tafels. Houd het liever centraal.

Valkuil 5
Het praten en denken voor kinderen. Verplaats je naar de werkvloer en denk en doe in het belang van het kind. Geef hulpverleners de kans en tijd om je daarbij te helpen. Laat ze meedenken in het transformatieproces.

Wat heeft Foar Fryske Bern de afgelopen drie jaar volgens jou betekend?

Aad Sijtsma
Beleidsadviseur gemeente Opsterland

“Ik ben trots dat we samen met Foar Fryske Bern bij de programmalijn Onderwijs & Zorg verschillende partijen bij elkaar hebben gekregen. Passend onderwijs, zorgaanbieders, het reguliere onderwijs en gemeenten weten elkaar goed te vinden. Hierdoor voeren we nu gezamenlijk gesprekken over bijvoorbeeld de inzet van hulp bij taalachterstand en EED. Zodat de kinderen niet meer extern naar een hulpverlener moeten, maar binnen de school worden geholpen.”

Almira de Jong
Praktijkleider Jeugdexpertteam, gemeente Leeuwarden

“Wij hebben vanuit het Jeugdexpertteam met Foar Fryske Bern samengewerkt bij de ontwikkeling van één regionaal plan en we hebben meegewerkt aan de monitor van gebiedsteams. Bij beide projecten was het uitwisselen van kennis met andere gemeenten van grote waarde. Vooral omdat we in de opstartfase van ons team zaten. Het resultaat uit de monitor heeft ons bruikbare informatie opgeleverd.”

Hilde Tjeerdema
Wethouder jeugd & onderwijs, sport, publieke dienstverlening & digitalisering

“Door kennis en goede voorbeelden met elkaar te delen hebben professionals en beleidsmakers elkaar leren kennen. Zeker op het gebied van onderwijs en zorg zijn goede voorbeelden met elkaar gedeeld. Maar Foar Fryske Bern gaf ook impact. Bijvoorbeeld door weinig voorkomende jeugdzorg beter te regelen met behulp van het team toegang en het convenant Hoogspecialistisch. Want samenwerken kun je niet alleen.”

Jouke Douwe de Vries
Wethouder Sociaal Domein en Onderwijs – gemeente Noardeast-Fryslân

“Voor mij heeft het Actieplan Foar Fryske Bern de afgelopen drie jaar een belangrijke aanjaagfunctie vervuld om onderwijs en jeugdzorg meer aan elkaar te verbinden. En dat gericht op normaliseren; door hulp en begeleiding laagdrempelig en dichtbij op school te organiseren. De eerste lokale initiatieven zijn dankzij FFB gestart en daar moeten we volop mee door!”

Han Tuller
Beleidsregisseur sociaal domein gemeente Heerenveen

“De projectorganisatie FFB heeft er voor gezorgd dat er meer samenhang en verbinding tot stand is gekomen tussen al die partners die zich met jeugdproblematiek bezig houden. Gemeenten, jeugdhulpaanbieders en samenwerkingsverbanden hebben samen themalijnen uitgewerkt en ingevuld. Netwerkregie (sociale innovatie) heeft in de praktijk, dankzij Foar Fryske Bern, een meer expliciete plek gekregen.”

Eelke de Jong
Gemeentesecretaris Leeuwarden

“Het is van belang dat we met elkaar in Fryslân niet alleen doen, maar ook blijven denken. Blijven nadenken over hoe het echt beter kan, blijven innoveren en een gezamenlijke visie voor jeugdigen en gezinnen ontwikkelen. Ik ben er trots op dat we via Foar Fryske Bern niet alleen samen het doen, maar dat we juist ook samen het denken over deze belangrijke onderwerpen hebben gestimuleerd.”

Wat vinden jongeren belangrijk?

FFB onderzocht de beste manier van communiceren

Wat lijkt jongeren prettig als het gaat om initiatief nemen voor afspraken, wie mag de verslagen van gesprekken lezen, wat mag de rol zijn van een online omgeving en waar willen ze zelf invloed op hebben? We vroegen het aan 75 Friese jongeren, tussen de 14 en 22 jaar oud, via vragenlijsten en chats.

Wat viel op?

Bijna de helft van de deelnemers aan het onderzoek heeft een hulpvraag (gehad). Driekwart van deze jongeren is geholpen door een professionele hulpverlener. De rest werd geholpen door het eigen netwerk van bijvoorbeeld vrienden, familie of een sportcoach. Jongeren willen graag zelf invloed hebben op wie de verslagen mag lezen en zelf graag op een gemakkelijke manier verslagen en gegevens in kunnen zien. Dit mag online of direct opvraagbaar bij de hulpverlener.

Uit het onderzoek blijkt ook dat jongeren denken dat meer eigen initiatief bij afspraken de aanpak van de hulpvraag ten goede komt.

“Ik wil de verslagen van gesprekken kunnen inzien. Het gaat toch over jou.”

Inzicht in verslagen

In het onderzoek werd ook dieper ingegaan op de rol van professionals onderling: “Professionals en anderen die jongeren helpen, hebben soms gesprekken zonder dat de jongere daar bij aanwezig is. Ruim twee derde (70%) van de jongeren wil de verslagen van die gesprekken (online) kunnen inzien. ‘Het gaat toch over jou’ vinden deze jongeren. Voor iets minder dan een derde van de jongeren is dat niet nodig. ‘Professionals hebben soms behoefte aan ventileren met elkaar’, vinden zij.

Bekijk het volledige rapport met de resultaten en de vragen die we de jongeren hebben gesteld (pdf).

De uitkomsten van dit onderzoek zijn meegenomen en vergeleken met de ‘monitor gemeentelijke toegang tot jeugdhulp’. Een onderzoek onder alle Friese gemeentelijke teams. Benieuwd wat de resultaten hiervan zijn? Kijk op pagina 24 voor alles over deze monitor.

Kind in beeld bij scheiding

Natuurlijk is de ene scheiding de andere niet en beleeft ieder kind een scheiding op een eigen manier. Toch maken kinderen per definitie een moeilijke, verdrietige periode door; een tijd van veel veranderingen en emoties. Scheiden heeft ook een grote invloed op de rol van vader en moeder. Er kan minder aandacht zijn voor de opvoeding en het kan lastiger zijn om oog te houden voor het kind.

Het doel van deze programmalijn is om ouders en jeugdigen ondersteuning te bieden bij een scheiding, zodat ouders hun kinderen in deze hectische tijd niet uit het oog verliezen. De focus van het programma ligt bij het vroeg inzetten van laagdrempelige ondersteuning bij een scheiding, zowel voor kinderen als voor ouders. Deze ondersteuning is geen jeugdzorg, maar wordt gevonden in het eigen netwerk of in de preventieve hulp die professionals kunnen bieden. Kind in beeld bij scheiding geeft de professionals de tools om deze ondersteuning te bieden. Lees er meer over in ons Fundament op foarfryskebern.nl.

Nelleke Flink

Netwerkregisseur
Kind in beeld bij scheiding

Meer weten over complexe scheidingen?

Luister ook de podcast waarin Nelleke vertelt over wat dit is en hoe je het mogelijk kunt voorkomen

Maret werd de Buddy die ze zelf heeft gemist

Met het buddyprogramma van Villa Pinedo

Je bent tien en je ouders gaan scheiden. Waar kun je dan voor een luisterend oor terecht? Bij je vrienden, vriendinnen, ooms en tantes? Misschien, maar die zijn toch ook wel erg betrokken of hebben helemaal geen idee in welke situatie je zit. Chatten met een jongere die ook gescheiden ouders heeft kan dan uitkomst bieden. Weet ook Maret Sturms (21), die de Buddy werd die ze zelf heeft gemist.

Je bent Buddy voor kinderen met gescheiden ouders. Wat houdt dat in?

"Als Buddy chat ik met kinderen en jongeren die ook gescheiden ouders hebben. Ze vinden bij mij via de website of de Buddy-app een luisterend oor. Ze mogen over alles praten om hun hart te luchten en kunnen dat doen zonder dat hun ouders ervan hoeven te weten. Over de situatie waarin ze zitten maar ook gewoon over wat ze die dag hebben meegemaakt. Ik bied als Buddy bij Villa Pinedo op een laagdrempelige manier een luisterend oor. Ze mogen chatten maar kunnen ook spraakberichtjes sturen als ze dat liever willen."

Is er veel vraag naar contact met lotgenoten?

"Ja, ik heb het zelf gemist maar ook uit onderzoek blijkt dat veel kinderen in een scheidingssituatie graag in contact komen met iemand die in een vergelijkbare situatie heeft gezeten. Zelf was ik tien toen mijn ouders gingen scheiden, en de kinderen waarmee ik nu chat zijn ook rond die leeftijd. Zo kan ik mij als Buddy goed verplaatsen in de situatie. Ik zie dat zij met dezelfde dingen worstelen als waar ik jaren geleden mee zat. Ik had destijds graag met iemand willen praten om mijn hoofd even leeg te maken. Nu ben ik die steun voor iemand anders."

Scheiden is best ingewikkeld. Hoe kun je een kind of jongere in zo'n periode ondersteunen?

"Het is voor kinderen heel belangrijk om te weten dat alle emoties er mogen zijn. Ze mogen boos, bang, verdrietig maar ook opgelucht en blij zijn. Alles is goed. Zelf had ik bijvoorbeeld last van een loyaliteitsconflict. Als ik bij mijn moeder was dan voelde ik mij schuldig richting mijn vader en andersom. Deze conflicten zijn heel normaal en zie ik als Buddy ook bij de kinderen. Deze gevoelens zijn echt heel gewoon maar het is fijn dat te weten als je in zo'n situatie zit. Zeker in een tijd waarin het door sociale media zoals Snapchat, TikTok en Instagram soms lijkt alsof anderen wel in het perfecte plaatje passen."

"Het is voor kinderen heel belangrijk om te weten dat alle emoties er mogen zijn"

Hoe doe je dat nou goed, als kind omgaan met een scheiding?

"Het is denk ik heel belangrijk om negatieve situaties ook in een positiever licht te zien. Ik vind het soms nog best lastig om een negatieve ervaring om te buigen naar een positieve en jongeren nieuwe inzichten te geven, maar dat is wel belangrijk. Wat heel erg helpt is om er als Buddy over te praten, zodat een kind zich kan realiseren 'goh, ik sta wel neutraal in deze situatie eigenlijk'. Dat zij zelf geen schuldige in de scheiding zijn. Dat besef is heel belangrijk, ook al is de situatie voor het kind of de jongere nog zo lastig."

VILLA PINEDO
als je ouders gescheiden zijn

Heb je ook tips voor ouders in een scheidingssituatie?

"Ik denk dat het voor ouders heel belangrijk is om hun kind niet uit het oog te verliezen tijdens een scheiding en gewoon actief het gesprek aan te gaan, ook als het kind zegt dat niet te willen. Natuurlijk zitten de kinderen er echt niet altijd op te wachten en reacties als 'Ik wil het er niet over hebben' zijn heel normaal. Maar probeer het toch af en toe wel naar voren te brengen. Hoewel je kind misschien niet zelf naar je toestapt, is het heel belangrijk dat ze het gevoel hebben dat ze dat wel mogen doen als ze dat willen. En als ze hun hart liever niet bij jou willen luchten dan kunnen ze dat dus ook bij anderen doen. Bijvoorbeeld bij vrienden, op school of heel laagdrempelig bij een Buddy zoals ik."

Zelf een Buddy aanvragen of meer informatie? Ga dan naar ikwileenbuddy.nl of villapinedo.nl. ●

Villa Pinedo is hét platform voor kinderen met gescheiden ouders. Ze kunnen hier terecht voor een luisterend oor en ze krijgen hier de benodigde support. Villa Pinedo en Foar Fryske Bern zijn in Friesland de samenwerking aangegaan met de campagne 'Leeg je hoofd, lucht je hart'. Met deze campagne brengen ze het Buddyprogramma van Villa Pinedo in heel Friesland onder de aandacht bij scholen, mediators, advocaten, hulpverleners, ouders en kinderen. Bij Villa Pinedo kunnen jongeren tussen de 10 en 23 jaar terecht voor een Buddy om mee te chatten.

5 gemeentelijke pilots

Van kosteloze mediation in Harlingen tot extra ondersteuning op Ameland

Met elkaar, uit elkaar
Kosteloze mediation

Harlingen

De gemeente Harlingen vindt het belangrijk dat gezinnen met kinderen goed uit elkaar gaan of bij elkaar blijven. Verwacht werd dat financiën een drempel zouden zijn om te starten met mediation. Dat bleek niet het geval. Wel blijven ze proactief mediation stimuleren. Er komt nu een mediator bij het spreekuur van het gebiedsteam. Dat biedt ruimte om al eerder het gesprek aan te gaan.

Ouders Inc
Online oplossingen voor ouderrelatieproblemen

Ooststellingwerf

Door middel van de online applicatie 'Ouders Inc' ouders versterken om zo ouderrelatieproblemen te voorkomen, dat was het doel van deze pilot. Alle ouders met kinderen in de leeftijd van 0 tot 3 jaar woonachtig in gemeente Ooststellingwerf kregen, middels inzet van de JGZ, deze online cursus aangeboden. Het initiatief krijgt binnen de gemeente geen vervolg.

Ouders blij(ven)
Doorontwikkeling Relatie- en ouderschapspunt

Súdwest-Fryslân

Hoe bereid je je voor op (stief)ouderschap? Daar zijn een aantal handvatten voor. In Súdwest-Fryslân kregen ouders en stiefouders het boekje 'De Persoonlijke Ouderschapsbelofte'. Er zijn in 2021 53 boekjes uitgedeeld, vooral aan jonge ouders met een eerste kindje. De pedagoog heeft 32 ouders gebeld en met hen interessante gesprekken gevoerd over partnerschap nu en later. In het kader van het Stiefplan hebben de pedagogen een training gevolgd die hen meer inzicht biedt in de dynamiek in samengestelde gezinnen.

Initiatief Scheiding gemeente Ameland
Niet meer naar de vaste wal

Ameland

Ouders hoeven dankzij de versterking van het gebiedsteam niet altijd meer naar de vaste wal voor ondersteuning bij een scheiding. Er is nu extra kennis over scheiden op het eiland aanwezig. Mede dankzij de subsidie en de provinciale aansturing, is het gebiedsteam Ameland beter uitgerust om de echtparen die gaan scheiden te helpen, en te voorkomen dat er doorverwezen wordt naar 2e lijnszorg aan de vaste wal.

RenS
Ondersteuning voor kinderen en ouders

Opsterland

Het expertiseteam Relatie en Scheiding voert gesprekken met ouders over relatie en scheiding. Opsterland is een onderzoek gestart met als centrale vraag: 'wat hebben ouders en kinderen gemist?'. Dat heeft geresulteerd in RenS. Doordat de GGD onderdeel is van het expertiseteam, kunnen ook zij met ouders deze gesprekken voeren. Ook werkt het expertiseteam samen met scholen en koppelen ze consulenten aan een school.

Meer over dit initiatief op pagina 17.

Bouwina Meijer

Beleidsadviseur Sociaal Domein Noardwest Fryslân, betrokken bij de pilot Met elkaar, uit elkaar

"Eigenlijk zou je er eerder bij willen zijn. Op het moment dat ouders beslissen dat ze uit elkaar gaan, niet op het moment dat ze bijvoorbeeld volop in ruzies en argumenten zitten. Dat kan alleen als je mediation op een laagdrempelige manier aanbiedt. De periode van deze pilot is te kort om conclusies te trekken maar er zijn een aantal mooie inzichten voor heel Friesland uit gekomen.

Ik zag met name bij gebiedsteammedewerkers een verandering. We hebben een mediator naast het gebiedsteam zitten, waar bewoners maar ook gebiedsteammedewerkers laagdrempelig mee in gesprek kunnen.

En niet alleen de gebiedsteammedewerkers hebben van deze pilot geleerd, dat geldt ook voor de mediator zelf. Zij sprak in de pilot ook met een aantal kinderen. Ze gaf aan dit extra waardevol te vinden in haar gesprekken met de ouders. Kinderen weten ontzettend goed te verwoorden waar ze behoefte aan hebben, wat hen kan helpen op het moment dat het even niet goed gaat. Dat we niet vergeten naar de kinderen te luisteren is ontzettend belangrijk. We willen de impact op kinderen verkleinen en als mediation daarbij kan helpen, dan is de pilot zeker niet voor niets geweest."

Meer weten over de pilots en de borging?

Kijk op foarfryskebern.nl

Van chaos naar overzicht

dankzij scheideninfriesland.nl

Zoek online op het woord ‘scheiden’ en je wordt overstelpt met informatie. Hoe vind je tussen alle zoekresultaten de antwoorden op de vragen die je als ouder of professional hebt? En hoe weet je welke site betrouwbaar is en de juiste informatie weergeeft?

Op scheideninfriesland.nl is deze informatie sinds dit jaar gemakkelijk te vinden. Voor ouders, ex-partners, kinderen, professionals en betrokkenen. In het Nederlands én het Fries. De website is een onafhankelijk initiatief van alle 18 Friese gemeenten, Foar Fryske Bern en Sociaal Domein Fryslân. Met het verstrekken van de juiste informatie op een overzichtelijke plek, hopen we de impact van een scheiding op kinderen te kunnen verkleinen.

Op het platform kunnen zowel (ex)partners, kinderen, professionals als andere betrokkenen terecht. Zij vinden er per thema antwoord op vragen als ‘Wat moet ik regelen?’, ‘Hoe vertel ik het mijn kinderen?’, ‘Wat kan ik als grootouder betekenen in deze situatie?’ en ‘Hoe ga ik om met emoties?’. Daarnaast roept het platform de bezoekers actief op om informatie aan te vullen, zodat de inhoud actueel en volledig blijft.

Meer informatie via scheideninfriesland.nl

Borging

Het actueel houden en borgen van het platform is belegd bij Sociaal Domein Fryslân.

Met een handige checklist

Op het platform vind je onder andere een handige checklist. Deze geeft een overzicht van wat er allemaal bij een scheiding komt kijken.

SCHEIDEN IN FRIESLAND.NL

Expertiseteam Relatie en Scheiding

Wat hebben ouders en kinderen nodig bij een scheiding? Er is zo veel informatie te vinden over scheiden, maar waar heb je ook echt wat aan? “Omdat hier steeds meer vragen over kwamen bij het gebiedsteam en we zagen dat scheidingsproblematiek toenam, zijn we een onderzoek gestart. Hier is RenS uit ontstaan,” vertelt Trudy Jorna, gedragswetenschapper bij de gemeente Opsterland.

RenS richt zich naast het informeren en ondersteunen van ouders ook op de kinderen en wat zij nodig hebben tijdens de scheiding. Hoe houd je goed voor ogen wat je kind nodig heeft? Hierin is de school ook erg belangrijk. De kinderen hebben iemand nodig waar ze met vragen naartoe kunnen. Door de inzet van een consulent op de scholen, kunnen kinderen nu met hun vragen en problemen bij hen terecht. Ook geeft de consulent handvatten aan leerkrachten over hoe ze met de kinderen in gesprek kunnen gaan. Daarbij brengt RenS het buddyprogramma van Villa Pinedo onder de aandacht bij de scholen zodat zij kinderen hierop wijzen als ze daar behoefte aan hebben.

“Wij richten ons naast scheidingsvragen ook op het bespreekbaar maken van relaties en ouderschap. Hierin speelt de GGD een belangrijke rol”, legt Trudy uit. “Zij zien de ouders bijvoorbeeld op het consultatiebureau en kunnen met ouders bespreken dat het krijgen van een kindje vaak grote invloed heeft op de relatie tussen de ouders. Hoe houd je je relatie goed en gezond? Door hierover in gesprek te gaan, kun je soms veel leed voorkomen.”

“Het krijgen van een kindje heeft vaak grote invloed”

Trots is het expertiseteam op het tasje dat speciaal voor ouders en kinderen is samengesteld, met veel informatie over scheiden en praktische tips. “Daarnaast zit er een knuffelhaasje (genaamd Rens) in het tasje wat hopelijk de kinderen in moeilijke tijden, troost biedt.”

Het expertiseteam RenS van de gemeente Opsterland is één van de vijf initiatieven die door de programmalijn Kind in beeld bij scheiding mogelijk is gemaakt. Meer weten over RenS? Trudy vertelt in deze video enthousiast over het expertiseteam en wat ze doen.
Meer lezen over de andere initiatieven? Kijk op blz. 14 in dit magazine.

Meer weten over RenS? Bekijk de video met Trudy

Webinarserie ‘Is scheiden de norm?’

Elk jaar krijgen 86.000 thuiswonende kinderen te horen dat hun ouders uit elkaar gaan. Soms bestaat zelfs de helft van de klas uit kinderen van gescheiden ouders. Er ontstaan daardoor vaker andere gezinsvormen en andere manieren van opgroeien voor kinderen. Hoe gaan we als docent of hulpverlener om met deze verschuiving en de gevolgen voor kinderen en ouders?

Om hier meer kennis in te delen, organiseerden we begin 2022 de tweedelige webinarserie ‘Is scheiden de norm?’ waarin we met verschillende gasten dieper ingingen op de impact van scheiden op onze samenleving.

Webinar 1
In de eerste aflevering deelde Stine Jensen haar inzichten van haar podcast Scheiden met Stine. Het leven hoeft niet perfect te zijn, al hebben we als ouders en hulpverleners soms wel de neiging hiernaar te streven. Stine geeft de handvatten en inzichten waarmee je je blik straks kunt verruimen. Hoe kun je anders naar een scheiding kijken en wat is de impact van een scheiding op onze samenleving?

Ook maakte het programma Scheiden zonder Schade voor het eerst de resultaten bekend van de pilot Specialist contactverlies, waarmee ze weer beweging weten te krijgen in vastgelopen scheidingszaken.

Webinars gemist? Bekijk ze hier terug:

Webinar 2
In de tweede aflevering nam Magda Hengst de kijkers mee in het intrigerende proces van samengestelde gezinnen. Wat maakt een dergelijk gezin anders? En hoe kun je als professional hierin inzicht en hulp bieden binnen gesprekken of het verlenen van zorg? In een verhaal waarin kennis en eigen ervaringen gecombineerd werden, deelde Magda haar inzichten hierover.

Daarnaast ging het over het voeren van gesprekken met kinderen van gescheiden ouders. Deze gesprekken zijn soms best lastig. Wat zijn de verwachtingen van het kind? Met welk doel voer je een gesprek met een kind? Wat doe je met de verschillende belangen van ouders? En hoe stel je het belang van het kind voorop? Tijdens het webinar van Jeugdhulp Friesland kreeg je handvatten aangereikt om hiermee aan de slag te gaan.

Sterker samenwerken

Het doel van de programmalijn Sterker Samenwerken is om het voor het voor jeugdige en gezin, maar ook voor betrokken hulpverleners en het netwerk rondom de jeugdige en gezin makkelijker te maken om effectief en efficiënt samen te werken. Dit vraagt om een stevig en gezamenlijk fundament in de regio met heldere taken, rollen en verantwoordelijkheden en duurzame werkprocessen. Omdat de lokale wijk en gebiedsteams een spilfunctie hebben in het jeugddomein is er gekozen om hier de focus op te leggen.

We hebben ons gericht op het krijgen van inzicht in de huidige werkwijze en effectiviteit van de lokale toegangsteams. En het inzetten op praktische oplossingen die direct positieve impact hebben op het werkproces. We verkenden ook of en hoe digitale middelen kunnen bijdragen aan het verbeteren van samenwerking.

Trudy Kreuijer
Netwerkregisseur
Sterker samenwerken

Meer weten over samenwerken?

Luister ook de podcast met Trudy over hoe je beter verbinding maakt

Grote doorbraak

Eén ondersteuningsplan voor heel Friesland

Bij de start van het actieprogramma heeft Foar Fryske Bern aan gemeenten en zorgorganisaties gevraagd wat samenwerken makkelijker zou maken. ‘Eén gezamenlijk plan’ was een veelgehoord antwoord.

Een lappendeken van hulpplannen, gebruikte termen, rollen en verschillende manieren van communiceren bleken redenen te zijn voor deze wens. Het was kortgezegd erg ingewikkeld om veelgehoorde termen als: ‘passende en samenhangende jeugdhulp’, ‘first time right’ en ‘1 gezin, 1 plan, 1 regisseur’ waar te maken.

Afstemming van hulp

De praktijk was echter anders. Vooral als er meerdere partijen betrokken waren, was het voor zowel het kind, het gezin als de professional vaker níet dan wél duidelijk wie wat ging doen en waarom. Gezinnen vertelden meerdere keren hun problemen en de betrokken professional probeerde het verhaal opnieuw in woorden te vatten. Dat kost tijd, tijd die vaak al schaars is. Al bestaande informatie werd op deze manier onvoldoende benut of verbeterd. Afstemming over de vraag ‘werken we gezamenlijk naar hetzelfde doel en wat doen we eerst?’ raakte naar de achtergrond.

Tijd voor één ondersteuningsplan in Friesland

Afgelopen jaar heeft Foar Fryske Bern in samenwerking met andere partijen Het Fries ondersteuningsplan gemaakt voor wijk- en gebiedsteams in de hele provincie. Het plan is geen in beton gegoten format, maar een minimale norm voor informatiedeling. Het wordt áltijd samen met een gezin opgesteld en bevat naast de hulpvraag en algemene gegevens, ook informatie over betrokken mensen in het netwerk en de professionals. Daarnaast is er ruimte voor de context van de hulpvraag, de afweging van de professional over de keuze voor hulp en aandacht voor het delen van informatie.

Naast dat samenwerken makkelijker wordt als je duidelijke afspraken maakt, zorgt deze norm ervoor dat de focus ligt op de vraag: ‘Wie heeft er in dit geval het meeste baat bij hulp?’. Het streven is dat er zo steeds minder naar de jongere wordt gewezen als degene die hulp nodig heeft. Terwijl de problemen eigenlijk liggen in de context: zoals onrust of onveiligheid in het gezin, de buurt of de klas.

Het plan is geen vervanging voor een behandelplan. Het is naast een wettelijke verwijzing vooral bedoeld als rode draad in de samenwerking tussen partijen.

Het plan blijvend evalueren en ontwikkelen

Nu het actieprogramma stopt is het aan het netwerk rondom gezinnen, dus de gemeenten en partners, om het Fries ondersteuningsplan in te zetten en verder te ontwikkelen.

De volgende tips zijn hierbij handig:

- Evalueer regelmatig op zowel beleids-, management- als praktijkniveau; doet het plan wat het moet doen? Is er sneller of beter antwoord op de hulpvraag? Hoe werken we samen?;
- Als je als gemeente verbeteringen of veranderingen doorvoert in het plan: deel deze met anderen – ontwikkel samenhang;
- Zorg ervoor dat het plan in tekst en taal aansluit bij de leefwereld van jeugdige en gezin;
- Maak gebruik van digitale mogelijkheden om online samen te werken aan het plan.

Foar Fryske Bern heeft het Friese ondersteuningsplan ontwikkeld samen met jongeren, wijk- en gebiedsteams, beleidsmedewerkers, zorgaanbieders, Jeugd Gezondheidszorg (JGZ) en gecertificeerde instellingen. Sinds 1 januari 2022 is dit plan door alle gemeenten in gebruik genomen. Een belangrijk keerpunt, maar niet de laatste stap naar betere samenwerking. Meer informatie hierover vind je op foarfryskebern.nl.

Geen technische hoogstandjes

maar online samenwerking

Denk je aan e-health dan zie je al snel de laatste technische hoogstandjes voor je. Zorgrobots, knuffeldieren, virtual reality en scanners waarmee je thuis een hartfilmpje kunt maken. Allemaal erg waardevol maar dit zijn alleen niet de grootste veranderingen op het gebied van e-health, vindt zorginnovator Niels Bloembergen. Het begint, ook in de jeugdzorg, allemaal veel kleiner.

"De grootste verandering in mijn hele bestaan als hulpverlener is dat wij onze documenten en rapportages online zijn gaan delen, met niet alleen cliënten maar ook het netwerk en externe hulpverleners," vertelt Niels. "Normaal gesproken blijft verslaglegging beschikbaar voor enkel de hulpverleners binnen de eigen organisatie, maar als je online gaat werken heb je nieuwe mogelijkheden om transparanter, klantgerichter en efficiënter te gaan werken. De kracht en uitdaging van e-health zit volgens mij dan ook meer in de mogelijkheid van een nieuwe manier van werken dan in de techniek zelf."

Steeds vaker onderdeel van de behandeling

Veranderingen als deze kunnen voor de jeugdige een enorme impact maken. Zij hoeven namelijk niet steeds opnieuw hun verhaal te doen. "Het maakt het voor veel professionals daarnaast veel makkelijker om samen te werken, snel te schakelen en de juiste informatie van de verschillende hulpverleners bij elkaar te brengen," legt Niels uit. "Dat vergroot de efficiëntie en is een transparantieslag die getriggerd wordt door techniek. Je kunt bijvoorbeeld op elke willekeurige locatie werken aan verslaglegging of dat door cliënten zelf laten doen. Als je een cliënt zelf laat meeschrijven, dan wordt een voormalige administratieve activiteit ineens een deel van de inhoud van de behandeling."

Jongeren zijn er al lang klaar voor

Hulpverleners staan soms afwachtend tegenover het gebruik van deze nieuwe digitale mogelijkheden. "Maar als er één doelgroep is die digitaal is opgegroeid, dan zijn het wel de jongeren van nu. Die hebben geen online en offline wereld. Dat loopt echt naadloos in elkaar over en jongeren vinden het juist fijn dat die middelen er zijn. Ze chatten liever dan dat ze bellen. Daar maken organisaties nog steeds te weinig gebruik van," aldus Niels. "Bij veel organisaties is het aanbod zelfs volledig offline, terwijl een combinatie van online dienstverlening en face-to-face contact zoveel meer aansluit bij de huidige zorgvragers."

We hebben aangetoond dat het kan, dat jongeren meer digitaal willen. Betekent dit dat je ze op pad kunt sturen met een aantal linkjes en formulieren? Nee. Niels besluit: "Je moet er wel voor zorgen dat de apps en digitale mogelijkheden die je aanreikt passend zijn en dat ze de juiste hulp bieden. Dat je als jongere weet: hier kan ik mee uit de voeten en hier word ik ook echt mee geholpen. Er zijn meer dan 500.000 gezondheidsapps te vinden maar je wilt van je hulpverlener weten wat er goed is."

Jongeren kijken niet gek op als je zegt 'ik heb hier ook een app voor'. Je moet alleen de weg goed weten. ●

Uit de praktijk: KOOZ

Binnen het traject Kind Ouder Onderwijs Zorg worden kinderen uit gezinnen met multiproblematiek geholpen om weer onderwijs te volgen. Communicatie en registratie rond dit traject wordt gedaan binnen Friese Jeugdzorg Online. Een digitaal platform als rode draad, met je eigen digitale dossier. Hulpverleners, leerkrachten en gedragswetenschappers werken er samen. Niels: "Ze hebben daar gedaan wat jeugdzorg in de breedte zou moeten kunnen; de disciplines door het hele proces heen digitaal met elkaar verbinden."

We moeten het hebben over hóe we samenwerken

Waar je opgroeit maakt een cruciaal verschil

Gemeenten hebben een sleutelrol in het zorgen voor passende jeugdhulp. De meeste gemeenten hebben de toegang tot jeugdhulp, daar waar je je als jeugdige of gezin meldt met een hulpvraag, vormgegeven in wijk- en gebiedsteams.

In Friesland zijn er grote verschillen in hoe deze teams werken. Sommige gemeenten kiezen voor een loket-functie, anderen bieden ook zelf hulp. Soms werken verschillende expertises samen in één team en soms pakt één professional alle vragen rondom zorg en welzijn op. Welke verschillen er zijn, en welke impact dit heeft op de hulp voor jeugd en gezin bracht Foar Fryske Bern in kaart met de 'Monitor toegang tot jeugdhulp'.

"Waar je woont heeft heel veel impact," vertelt netwerkregisseur Trudy Kreuijer. Dat zie je als jeugdige of gezin met name terug in duidelijkheid over waar je terecht kunt met je vraag en hoeveel verschillende professionals je spreekt voordat je de hulp krijgt die bij je past. "We schrokken met name van het verschil in wachttijden, in de praktijk betekent dit dat het ene kind maanden langer wacht op hulp dan een kind in een andere gemeente. Waar je opgroeit maakt een cruciaal verschil."

"We schrokken van het verschil in wachttijden"

De verschillen in expertise en werkwijze hebben ook invloed op de samenwerking. Trudy vergelijkt dit vaak met de medische wereld: "Als alle huisartsen op een andere manier zouden werken, dan is het voor ziekenhuizen ingewikkeld om je hierop aan te passen. Het is dan onvoorspelbaar welke informatie je krijgt, of je hierop kan vertrouwen en hoe je de taken kan verdelen. Het gevolg hiervan is de 'dan doen we het wel zelf'-aanpak waarbij intakegesprekken, onderzoeken en hulpverleningstools op verschillende plekken herhaald worden. Vervelend voor jeugd en gezin maar ook voor de professionals, van wie de geleverde kennis en inzet ongebruikt blijven.

"Er is een schat aan kennis en talent niet benut"

"Vooral dat laatste is heel erg zonde," licht Trudy toe. "Professionals die we spraken, werken vanuit het hart met jeugd en gezin. Er is een schat aan kennis en talent die door grote werkdruk en gebrek aan overzicht niet benut wordt."

Friesland is in Nederland één van de eerste regio's die ervoor kiest om sámen als gemeenten te kijken hoe je kan leren van de verschillen en overeenkomsten tussen de teams. "Dat toont lef, maar is ook noodzaak," vindt Trudy. "Kundige mensen bieden in Friesland goede zorg, maar we moeten het hebben over hoé we samenwerken gezien vanuit de ogen van jeugd en gezin."

Samen met de Regionale Kenniswerkplaats organiseren we komend jaar leerbijeenkomsten over de thema's die uit de monitor zijn gekomen. In de sessies combineren we het delen van kennis uit de praktijk met wetenschap. Gemeenten krijgen de gelegenheid om met elkaar in gesprek te gaan en uit te wisselen wat werkt over onderwerpen als regievoeren, het delen van gegevens, samen beslissen met jeugd en gezin, het inschatten van veiligheid en het betrekken van het netwerk om een gezin heen.

Bekijk ook de volledige Monitor toegang tot jeugdhulp

Onderwijs & Zorg

Alle kinderen en jongeren in Friesland moeten zich optimaal kunnen ontwikkelen binnen het onderwijs. Dat is het doel van deze programmalijn. Als er jeugdhulp nodig is, dan moet de samenwerking tussen onderwijs en jeugdhulp goed geborgd zijn. Maar er is meer. Want waar het aan ontbreekt is een gezamenlijk, afgestemde visie en gezamenlijke analyses op basis van data. Om de toename van het aantal kinderen en jongeren dat jeugdhulp nodig heeft te stoppen, is een afgestemde samenwerking tussen **onderwijs en gemeente** over de inzet van zorg hard nodig.

Bert Wienen

Netwerkregisseur Onderwijs & Zorg

Meer weten over jeugdhulp in het onderwijs?

Luister dan de podcast met Bert Wienen

“We motiveren onderwijs en gemeenten om elkaar te omarmen”

Het Fries analysemodel in de praktijk

Bert Wienen

In IJsland heerste een aantal jaar geleden een enorm verslavingsprobleem onder jongeren. Het aantal tieners en jongvolwassenen dat niet zonder middelen als alcohol of drugs kon, was exorbitant hoog en interventies vanuit de jeugdhulp of het onderwijs hielpen niet voldoende. Tot er werd gekeken vanuit een ander perspectief. De focus werd verlegd van verslaving, naar eenzaamheid. Die verschuiving bleek de sleutel tot een nieuwe aanpak die werkt.

“Dat inzicht uit IJsland gebruiken we nu nog,” vertelt Bert Wienen, netwerkregisseur op de programmalijn Onderwijs & Zorg bij Foar Fryske Bern. “Soms kom je alleen tot oplossingen als je samenhang goed analyseert en het Fries analysemodel lijkt hier een goed middel voor. Het model biedt houvast om op een gestructureerde manier informatie te verzamelen bij scholen, samenwerkingsverbanden, gemeenten en eventuele andere relevante partijen.” Deze analyse op basis van het Fries analysemodel wordt gebruikt om het ‘transformatieve gesprek’ te voeren tussen gemeente en de school. Het uiteindelijke doel is een zo optimaal mogelijke ontwikkeling van jongeren binnen het onderwijs in Friesland. In de afgelopen maanden zijn verschillende pilots met het Fries analysemodel opgestart, waaronder een pilot bij het Keicollege in Heerenveen.

Voor het voeren van het ‘transformatieve’ gesprek is volgens Bert gestructureerde en feitelijke informatie van zowel gemeenten als het onderwijs noodzakelijk. Bijvoorbeeld over de inzet van onderwijszorg, jeugdhulp en vrij toegankelijke zorg (zoals maatschappelijk werk) en hoe deze zich tot elkaar verhouden. “Daarnaast is het enorm waardevol om in kaart te brengen wat verschillende scholen doen op het gebied van preventie en wat de grijze gebieden zijn tussen zorg en onderwijszorg, zodat we daarover gericht het gesprek kunnen voeren,” legt hij uit.

Inzicht in het stijgend aantal jeugdigen in de jeugdhulp

“We zien dat steeds meer kinderen vormen van jeugdhulp krijgen. Twintig jaar geleden was de verhouding nog vaak 1 op 27, nu is dat in sommige gemeenten al 1 op 6. Dat aantal is dus echt enorm gegroeid,” illustreert Bert. “Vanuit Foar Fryske Bern vinden we het heel belangrijk om meer inzicht te krijgen in die groei. Je ziet het belang ervan bij het voorbeeld van IJsland, maar eigenlijk ontbreekt het ons nog aan dat echte inzicht. Op wat er allemaal níet gebeurt in het gesprek tussen onderwijs en gemeenten. We hebben wel veel zicht op de relatie tussen gemeente en jeugdhulp, maar de samenwerking tussen onderwijs en gemeente komt moeilijker van de grond.”

Dat betekent niet dat die verbinding er niet is. “Integendeel”, vertelt Jaap Westra, ondersteuningscoördinator bij het Keicollege in Heerenveen. Eén van de scholen die meedeed aan de pilot van het Fries analysemodel. “Als basis- en kaderschool hebben we een bijzondere populatie. Je ziet veel leerlingen met motivatieproblematiek, afgestroomde leerlingen en thuissituaties die zorgelijk zijn. We hebben een aantal sociaal beperkte families en gezinnen in Heerenveen, leerlingen die leerproblematiek hebben. Dat in combinatie met de uitdagingen van social media, de verharding van de straatcultuur en de veranderingen door Corona hebben een grote impact op onze leerlingen. Daarvoor schakelen we ook veel met leerplichtambtenaren.”

Wachten maakt het erger

De rol van zorgverlener is daarin de afgelopen jaren zeker veranderd. “We zien dat we door bijvoorbeeld langere wachtlijsten steeds meer op de stoel van de hulpverlening gaan zitten. We bieden een huiskamer, voor kinderen die geen veilig thuis hebben. Besteden veel aandacht aan loverboyproblematiek. Hebben nauw contact met politie als het gaat om ondermijning. Kijken zelf naar mogelijkheden om leerlingen door te plaatsen.”

Dat wordt alleen steeds lastiger. “Op het moment dat je met sommige problematiek wacht, dan wordt het alleen maar erger. Maar speciaal onderwijs heeft soms lange wachtlijsten en nieuwe mogelijkheden zijn er niet altijd. Als een VSO school vol zit, is er de laatste tijd bijna geen mogelijkheid om nieuwe klassen te maken. We lopen dan tegen een muur aan en zijn genoodzaakt ons blikveld en werkgebied te verruimen. We zien vanuit het onderwijs dat we steeds meer in het gezin komen om dingen vlot te trekken.”

> **“We lopen als school soms tegen een muur”**

Bert beaamt dit: “Voor mij is een belangrijke les dat dit gesprek tussen onderwijs en gemeente gevoerd moet worden. Welke mogelijkheden heeft een school voor de jeugdige? Hoe voer je dat gesprek tussen verschillende verantwoordelijkheden zodat de mogelijkheden er ook echt zijn? Hoe zorg je ervoor dat in het onderwijs het onderwijs centraal blijft staan? Het tweede is dat je ook in dit voorbeeld van het Keicollege ziet dat scholen ongelooflijk veel weten van de ouders, de populatie, de zorgvraagstukken. Dat dat eigenlijk informatie is die we laten liggen. We stellen vast; ‘weer een kind naar de zorg’. Terwijl we niet in het echte gesprek komen en naar de context kijken. Naar de buurt, de problematiek, wat het betekent om in een bepaalde omgeving een school te zijn.”

Bert is van mening dat naschoolse activiteiten tijdens schooltijd en transparante communicatie veel meer rust en minder druk op leraren en leerlingen leggen. “Ik was pas op een school waar een leerkracht een informatieavond voor ouders anders aanpakte. Geen vraag om luizenmoeders, hulp bij rekenen. Ze startte met de vraag ‘Wat ik graag van jullie wil is dat ik jullie als groep ouders mag aanspreken als het goed gaat of niet goed gaat. Wat is ervoor nodig om de kinderen als groep ouders verder te brengen?’.

Ouders reageerden enthousiast op deze vraag. Ineens ging het gesprek over op welke leeftijd hun kinderen mobieltjes kregen, hoe laat ze naar bed gaan. Met deze simpele vraag van de leerkracht ontstond er een soort mini-community over opvoeden. Dát moet je versterken, bijvoorbeeld ook vanuit de gemeente.”

Jaap Westra

Het analysemodel in de praktijk

Het Fries analysemodel is een goed instrument gebleken om zicht te krijgen op het zorggebruik binnen de school. Om het netwerk rond de school en zorgverlening goed in beeld te krijgen, en ook om te kijken hoe de geldstromen lopen. Waar komt financiering vandaan voor de leerlingen? Tegelijk is het nog in de pilotfase waarin 10 geheel verschillende scholen mee konden doen. Jaap: "Toen het verzoek kwam om mee te werken aan deze pilot, was ik in de veronderstelling dat er ook meerdere vergelijkbare scholen mee zouden doen. Ik vind het jammer dat we die vergelijking in dit stadium nog niet hebben kunnen maken. Het zou mooi zijn als in de toekomst meer vmbo-scholen een analyse doen zodat we kunnen vergelijken en samen kunnen optrekken om nog meer verbetering in gang te zetten." ●

Preventie binnen de school

Dankzij jeugdondersteuners gemeente Leeuwarden

In 2019 is de gemeente Leeuwarden samen met de integrale kindcentra (IKC's) een pilot gestart met als doel tot een stevige 'ondersteuningsstructuur 12-' te komen. Op drie IKC's zijn drie jeugdondersteuners ingezet. Deze jeugdondersteuners werken op het snijvlak van onderwijs, kinderopvang en jeugdondersteuning (tweedelijns) en richten zich op preventie van problemen bij kinderen.

Ze ondersteunen niet alleen het kind en de ouders, maar coachen ook de IKC-medewerkers. De pilot duurde drie jaar en ging gepaard met kwantitatief en kwalitatief impactonderzoek. Het doel was meer te weten te komen over de ondersteuningsvraag van kinderen en de achterliggende problematiek, en om te onderzoeken of het mogelijk is het perspectief te verschuiven van specifieke hulp voor het kind richting versterking van de omgeving.

Hanny Voskuylen, projectleider Steunstructuur 0-12 jaar en beleidsadviseur bij de gemeente Leeuwarden, integrale kindcentra: "Zonder de financiële bijdrage van FFB hadden we een cruciaal onderdeel van de pilot niet kunnen uitvoeren; het werken met impactmeting. De driejarige pilot is in tegenstelling tot veel vernieuwende initiatieven intensief gemonitord. Persoonlijk raad ik alle betrokkenen in het sociaal domein aan om naast het starten met inhoudelijke goede interventies ook tijd, aandacht en middelen te besteden aan monitoring van effecten. Daarnaast is FFB belangrijk geweest voor het bieden van support aan deze pilot."

"Besteed ook tijd, aandacht en middelen aan monitoring van effecten"

En er komt een vervolg. De pilot met drie jeugdondersteuners wordt in 2022 uitgebreid naar negen IKC's in Leeuwarden. Ook landelijk is er interesse voor deze functie en het voortraject. In samenwerking met 'Met Andere Ogen' worden er nu landelijke werksessies over de opzet en impact van de inzet jeugdondersteuners georganiseerd.

Eerste positieve effecten

Uit de monitoring blijkt dat de inzet van de jeugdondersteuners verschillende positieve effecten heeft opgeleverd:

- IKC-teams zijn zich meer bewust geworden van de rol van het IKC en het belang van een goede pedagogische omgeving waarin kinderen zich breder kunnen ontwikkelen.
- Problematiek bij kinderen wordt eerder gesignaleerd. Dat geldt ook voor problematisch gedrag dat niet tot slechtere leerprestaties of onrust in de klas leidt. Er is meer inzicht in de problematiek achter probleemgedrag, zoals problemen binnen gezinnen en in de omgeving van kinderen.
- Er wordt minder (onnodige) zorg verleend. Kinderen worden vroeger toegeleid naar passende, nodige zorg, waardoor ze zich op hun eigen manier en in hun eigen tempo kunnen ontwikkelen.

Deze en andere eerste positieve effecten vind je in de **Uitkomsten pilot jeugdondersteuners Leeuwarden**.

Met taal zeggen we veel meer dan we denken

Hoeveel impact hebben woorden op ons gedrag?

Column “Hij is vaak zo druk hè, maar dat komt door zijn ADHD”. Het is een interessante uitspraak die in eerste instantie logisch klinkt. Maar als je er even iets langer bij stilstaat, is dit taalgebruik toch vreemd. Hier worden namelijk oorzaak en gevolg door elkaar gehaald. Iedere diagnose is gebaseerd op een aantal beschrijvingen van probleemgedrag en is niet een ‘ding an sich’.

Is het probleem de diagnose of de klacht?

Hoewel het deze ouder wellicht hielp om het probleem op deze manier te benoemen, is het de vraag of het werkelijk helpend is voor het kind. Het gaat hier niet zozeer om de term ‘ADHD’, want soms kan het ook nuttig zijn om een probleem even als ‘ding’ te zien en er met afstand naar te kunnen kijken. Echter, het gevaar schuilt erin dat door dit taalgebruik en deze manier van denken de verantwoordelijkheid van het probleem (en de oplossing) bij het kind wordt gelegd. Met de impliciete boodschap dat het probleem onveranderlijk is en dat er een stoornis in het kind is ontstaan dat het probleem veroorzaakt.

Ook is er een kans dat hierdoor onderliggende factoren niet worden gezien, zoals een vechtscheiding van de ouders of een te grote klas met te weinig structuur. Het risico is ook dat we onze verwachtingen van een kind met een diagnose of ‘dossier’ naar beneden bijstellen. Dat zie je bijvoorbeeld weer terug in een lagere uitstroomkwalificatie naar het middelbaar onderwijs.

De impact van taal

Met taal zeggen we veel meer dan we soms zelf denken. Als de hulpverlening spreekt over een ‘ingewikkelde casus’, wat zeg je dan eigenlijk precies? Er zijn kinderen in de jeugdhulpverlening die door hun dossier al een reputatie hebben opgebouwd van ‘lastig, niet aan beginnen’ of ‘niet leerbaar’. Of kinderen die ontheffing krijgen van de leerplicht en voltijds op een zorgboerderij verblijven als ze nog maar 6 of 7 jaar oud zijn. Het is dan niet helpend om over ingewikkelde casussen te spreken, maar beter om te spreken over een vraag die een uitgebreide oplossing nodig heeft.

Ook staat dit taalgebruik ‘normale’ oplossingen in de weg. Een kind met een ‘diagnose’ heeft namelijk een ‘behandeling’ nodig. Maar een kind die behoefte heeft aan vriendjes, kan geholpen worden met vriendjes maken en leren vriendschappen op te bouwen.

Andere taal

Toch kan het ook anders. Vroeger sprak men nog van ‘een arm kind’ en werd de situatie als bijvoeglijk naamwoord aan je identiteit geplakt. Kinderen zijn nu dus niet meer arm, maar groeien op in armoede. De context is hier een leidend element geworden in de beschrijving van het probleem. En dat biedt perspectief op een oplossing. Hoe mooi zou het zijn als we in de zorg voor onze kinderen steeds beter op onze taal gaan letten. En wat kan jij in je dagelijkse werk doen om andere taal te gebruiken? Want taal is zeg maar echt belangrijk.

Pieter van der Zwan

Programmaleider Foar Fryske Bern (april 2019 - augustus 2021)

De do’s and don’ts van leren lezen

Je ziet het in bijna elke vacature terug: ‘Je beheerst de Nederlandse taal in woord en geschrift’. Maar zo vanzelfsprekend is dat niet. **We zien in Friesland dat meer mensen dan gemiddeld laaggeletterd zijn.**

Hoe kunnen we met alle inzet, kennis en kunde werken aan het verlagen van deze laaggeletterdheid? En wat is dan vanuit onderwijs en gemeenten nodig? Over dyslexie en taalvaardigheid is veel te doen, in de wetenschap en zeker ook in de politiek. Daarom willen we in samenwerking met andere partijen de taalvaardigheid verbeteren.

Eerst is er op alle basisscholen in Opsterland en Weststellingwerf onderzoek gedaan naar het lees- en taalonderwijs. Wat gaat goed, wat kan beter en wat vraagt aandacht? Om de leesvaardigheid te verbeteren, worden straks niet alleen kinderen maar ook ouders die laaggeletterd zijn ondersteund.

Het onderzoek geeft vervolgens aanknopingspunten om samen met het onderwijs stappen te zetten in het verder bevorderen van de leesvaardigheid van álle leerlingen. Die observatie delen we met alle belangrijke stakeholders, waarna we een gezamenlijke aanpak ontwikkelen om het leesonderwijs structureel te blijven verbeteren. Daarmee bestrijden we laaggeletterdheid en verwachten we dat het aantal leerlingen met een dyslexieverklaring op termijn zal verminderen. Ten slotte denken we dat kansengelijkheid toeneemt én sociaal-emotionele problematiek zal verminderen.

Onderdeel van deze aanpak is om – samen met Stichting lezen en schrijven – ook ouders die laaggeletterd zijn te bereiken en te ondersteunen. Zo versterken we met elkaar het ecosysteem rond leerlingen: het onderwijs, gemeente, provincie, zorgaanbieders en andere organisaties met expertise op het gebied van taalvaardigheid.

Dit kan een leerkracht morgen al doen
volgens wetenschapper Kees Vernooy

Zelf aan de slag met leesonderwijs?
Denk vast na over de volgende vragen:

- Is er voldoende tijd voor (leren) lezen ingeroosterd?
- Wat doe je als school aan vloeiend lezen in groep 4-8?
- Krijgen risicolezers voldoende herhaling?

Bekijk ook het webinar met Kees Vernooy waarin hij ingaat op hoe je lees- en taalvaardigheid verbetert

De grens van het normale verschuift

Hoe geven we kinderen de ruimte zich te ontwikkelen?

Wat is de norm? Wie bepaalt deze? Steeds meer kinderen hebben jeugdhulp nodig en dat zorgt ervoor dat we deze vragen steeds vaker stellen. Ondertussen rijzen de kosten de pan uit. Gevolg is dat er op sommige momenten wordt opgeschaald naar jeugdhulp, terwijl het de vraag is of dit altijd de juiste oplossing is en of er geen andere oplossingen zijn. Wat is normaal en hoe geven we kinderen weer wat ruimte om zich zonder diagnose te ontplooien?

We leven in een prestatiemaatschappij die de nadruk legt op maakbaarheid. Is een kind druk of stil? Niet sociaal vaardig, lastig of wel erg aanwezig? Dan is de kans groot dat er voor dit kind jeugdhulp wordt gevraagd. Zo krijgen steeds meer kinderen behandeling in de jeugdzorg. Pieter van der Zwan (programmaleider Foar Fryske Bern) en Bert Wienen (netwerkregisseur Onderwijs & Zorg bij Foar Fryske Bern) werden eerder hierover geïnterviewd door de Leeuwarder Courant. De centrale vraag in het artikel: **'Weten we nog wel wat normaal is?'**.

"Falen lijkt geen optie meer"

De samenleving verandert

Wat vroeger normaal was, lijkt nu niet altijd meer zo normaal. De samenleving verandert nu eenmaal. Ouders zien vaak bij andere ouders wat er goed gaat en sociale media spelen hierbij een steeds belangrijkere rol. Soms lijken we te vergeten dat af en toe tekortschieten ook bij de ontwikkeling van het kind en jezelf als ouder hoort. Deze druk zien we ook in het onderwijs waar het voor kinderen soms als een wedstrijd begint te voelen. Falen lijkt in veel gevallen geen optie meer ook al heeft een kind dat soms nodig om verder te kunnen komen. We krijgen geen opleiding in opvoeden. De buurvrouw weet bijvoorbeeld ook niet altijd hoe ze haar kind het beste ondersteunt. Ouderschap verloopt niet altijd zoals we zouden willen.

In dit artikel van de Leeuwarder Courant legt Pieter deze verandering uit: "De grens van het normale verschuift, het brede midden wordt steeds smaller. Alles wat te veel afwijkt van de norm, definiëren we als vreemd, gek of ziek. Of in positieve zin: uitzonderlijk, talentvol of geniaal."

"We definiëren alles wat afwijkt"

De verschuiving – gevolgen voor de jeugdzorg

Dit heeft volgens de experts gevolgen voor de druk op het kind. Enerzijds heb je ouders die gaan micro-managen en druk leggen op het zo goed mogelijk presteren. Aan de andere kant zijn er ouders die uit deze ratrace stappen en vervolgens helemaal geen verwachtingen meer stellen aan hun kinderen. Of verwachtingen nu hoog of laag zijn, of de focus nu op het kind ligt of op andere zaken rondom het gezin (denk bijvoorbeeld aan schulden), vormen van jeugdhulp zullen altijd nodig blijven. Maar niet in de hoge mate zoals dat nu het geval is. Sterker nog, als we allerlei afwijkingen van de norm steeds sneller problematiseren en 'jeugdhulp-waardig' vinden, komt die zorg juist onder druk.

Een diagnose heeft invloed

Nu er steeds meer kinderen in de jeugdhulp terecht komen, zijn er ook steeds meer kinderen die een diagnose krijgen. Volgens Bert en Pieter is het dan ook goed om ons hiervan bewust te blijven. Te zien welke schadelijke gevolgen een diagnose kan hebben voor kinderen. Ons bewust te zijn van de manieren waarop zo'n label ook weer invloed heeft op het zelfvertrouwen en de prestaties van een kind. We weten namelijk ook dat de verwachtingen die we van kinderen hebben, dalen op het moment dat er een diagnose is.

"We moeten het gesprek aangaan"

Volgens Foar Fryske Bern is het tijd voor een kritische benadering van de maatschappelijke context waarin ouders en kinderen zich staande moeten houden. Dit komt ook in het artikel goed naar voren.

Pieter: "We moeten met elkaar het gesprek aangaan, op scholen, in de zorg, de politiek: Is dit de richting die we als samenleving op willen? We moeten af van het maakbaarheidsdenken: dat je met de juiste opvoeding het ultieme kind creëert. We kunnen niet allemaal naar het vwo, we hebben ook goeie vakmensen nodig. En het ene kind is stil en verlegen, de ander pittig en temperamentvol. Omarm de variatie. Niemant is hetzelfde, schreef mijn zoontje laatst."

Hoe doe je dat, normaliseren?

Ontdek het op de volgende pagina

Hoe doe je dat, normaliseren?

- **Omarm de variatie**
  Niemand is hetzelfde en toch mogen we er allemaal zijn. Met welk gedrag dan ook. Het ene kind is stil en verlegen, het andere pittig en temperamentvol. Omarm deze variatie, zonder het als vreemd, gek of ziek te kwalificeren. Of het aan de andere kant als uitzonderlijk, talentvol of geniaal te zien.

- **Stel grenzen aan de maakbaarheid**
  We denken weleens dat we met de juiste opvoeding het ultieme kind kunnen creëren. Dit bestaat niet. Opvoeden gaat met vallen en opstaan, net als het leven. Niet alles is maakbaar.

- **Erken dat bepaald lijden bij het leven hoort**
  We hebben het moeilijk met de kleine lastigheden van het gewone leven. We lijken niet te kunnen accepteren dat het dagelijkse leven af en toe een klein beetje gewoon en een klein beetje verdrietig is. Niet elk probleem hoeft aanleiding te zijn voor professionele hulp.

- **Heb meer oog voor de context, ofwel het sociale netwerk**
  Het zoeken naar een medische oorzaak voor problemen zorgt ervoor dat we niet meer goed kijken naar andere oorzaken en oplossingen. Bijvoorbeeld in de directe omgeving van kinderen en gezinnen. Wat kunnen we doen zodat elk kind echt gezien wordt?

  Meer oog voor de context laat zien dat opvoeden niet een individuele aangelegenheid is, maar dat het iets is wat we met z'n allen moeten doen. Zoals ook wel wordt gezegd: "It takes a village to raise a child.

- **Kies voor passend taalgebruik**
  De woorden die wij als volwassenen gebruiken staan soms 'normale' oplossingen in de weg. Een kind met een 'diagnose' heeft namelijk een 'behandeling' nodig. Omdat we denken dat het probleem als het ware 'in het kind' zit.

  Hiermee wordt de verantwoordelijkheid van het probleem en daarmee de verantwoordelijkheid voor de oplossing bij het kind gelegd. Terwijl het soms iemand anders is die een probleem ervaart. Daardoor blijft verborgen dat het echte probleem misschien armoede is of te volle klassen.

- **Erken dat jeugdhulp nodig is en nodig blijft**
  Voor sommige kinderen, jongeren en gezinnen zal er hulp nodig blijven, maar zorg dat dit dan op een goed niveau beschikbaar is.

Leren van casussen

In deze programmalijn richten we ons op jongeren en gezinnen waarbij één of meerdere gezinsleden op verschillende gebieden problemen hebben. Er is vaak sprake van langdurig jeugdzorggebruik bij verschillende zorgaanbieders, (tegelijkertijd of elkaar opvolgend). Vaak verloopt de zoektocht naar passende hulp moeizaam en worden deze jongeren in het systeem 'rondgepompt' zonder dat dit tot daadwerkelijke oplossingen en ontwikkeling voor de jongere leidt.

In dit programma is het ons doel om de structurele knelpunten in de (toegang tot) (hoog)specialistische jeugdhulp in kaart te brengen en aan te pakken. Het gaat dan om het verbeteren van knelpunten op het gebied van inhoud, methodiek, organisatie en ketensamenwerking (zowel sectoraal als intersectoraal). Dit doen we door het monitoren van casussen en deze kennis in te brengen bij de leernetwerkbijeenkomsten in samenwerking met de Kenniswerkplaats Jeugd Friesland.

Marleen van Aggelen

Netwerkregisseur
Leren van casussen

Meer weten?

Luister ook de podcast met Marleen waarin ze alles over de voordelen van onderzoeksdata in de jeugdhulp vertelt

Kijk verder dan één casus

Leren van leernetwerken

Het combineren van wetenschap, praktijkkennis en ervaring om de jeugdhulp aan jeugdigen te verbeteren. Dat staat centraal in de leernetwerken die Foar Fryske Bern samen met de Kenniswerkplaats Jeugd Friesland organiseert. “Pak je deze verschillende soorten kennis samen, dan creëer je ruimte voor verandering. De aanwezige kennis moet leiden tot anders dóen,” aldus Marleen van Aggelen, netwerkregisseur leren van casussen en betrokken bij het project Leren van Praktijkervaringen van de Kenniswerkplaats Jeugd Friesland.

Als je veranderingen wilt maken in de jeugdzorg dan is het belangrijk verder dan één casus te kijken. Zo is in de afgelopen periode zowel voor het REX Jeugd als voor Team Toegang HSJ aanvullende informatie verzameld over de aangemelde casussen. De manager van Team Toegang heeft vorig jaar gevraagd een evaluatie uit te voeren. Dit is door Foar Fryske Bern en de Kenniswerkplaats gezamenlijk opgepakt. Zowel de leden van Team Toegang als de aanmelders hebben de enquête ingevuld. De Kenniswerkplaats maakte een rapportage die is besproken met de leden van Team Toegang tijdens een leerbijeenkomst. Dit heeft geleid tot verbeteracties in de inhoudelijke vormgeving van Team Toegang en in het proces van aanmelding en opvolging van casuïstiek. Het opvolgen van deze verbeteracties ligt bij Team Toegang, de aanbieders van Hoogspecialistische Jeugdhulp en de gemeenten.

“De professional wordt uitgedaagd om na te denken”

Het zou volgens Marleen mooi zijn als er voor de professionals ruimte komt om aan te sluiten bij de leernetwerken van de Kenniswerkplaats. “Tijdens deze leernetwerken worden wetenschappelijke en praktijkkennis aan elkaar verbonden én wordt de professional uitgedaagd na te denken over wat dit betekent voor zijn of haar dagelijkse werkzaamheden. Hoe je het toe kunt passen zodat jeugdige en gezin hiervan profiteren.”

En dat inzicht blijkt volgens haar ook nodig. “Zelf vind ik het schrijnend om te horen dat het niet lukt een jongere passende hulp te bieden in het huidige jeugdhulplandschap. Vaak is er dan al jarenlang hulp ingezet zonder het gewenste resultaat, terwijl er vaak al op jonge leeftijd signalen zijn. Bovendien gaat de jongere vaak niet meer naar school. Dit is dan een zeer wankele basis om je verdere leven op te bouwen. Welk signaal geven we pubers wanneer we zeggen dat we geen passende hulp voor hen hebben? Dat moet echt anders.”

De uitdaging, ook binnen leernetwerken, is dat professionals het vaak druk hebben. Dat er weinig tijd is of genomen wordt om stil te staan bij de hulpverlening. Eeuwig zonde, vindt Marleen. “Iedereen die bij een bijeenkomst van het leernetwerk geweest is, ziet de waarde ervan in. Juist omdat je er ook open kunt bespreken wat er minder goed gaat. Waar je tegenaan loopt. Dat doe je op de werkvloer misschien toch minder snel. In de Kenniswerkplaats staan geen belangen of consequenties op het spel.”

“In de Kenniswerkplaats staan geen belangen of consequenties op het spel”

“We hebben het nu bijvoorbeeld over samenwerking met ouders. Over samen beslissen over passende hulp. Ik hoorde een professional laatst zeggen ‘in ons behandelplan staat er nu ook echt een kopje over samen beslissen. Daardoor word ik eraan herinnerd om dat goed te bespreken.’ Dat soort inzichten lijken klein, maar ze hebben een enorme impact op het hulpverlenerstraject van de jeugdige. En laat dat nou net zijn waar we het allemaal voor doen.”

Hoe je de juiste gegevens verzamelt en gebruikt lees je op pagina 38.

Aansluiten bij een leernetwerk

Kenniswerkplaats Jeugd Friesland ontwikkelt ketenbreed en met gebruik van bestaande en nieuwe kennis betere, efficiëntere en innovatievere zorg voor jeugd. Om deze doelstelling te realiseren, werken ze nauw samen met ouders en jeugdigen, praktijkinstellingen, gemeenten, universiteiten en hogescholen.

Het project Leren van Praktijkervaringen loopt nog door tot en met voorjaar 2024. Voor meer informatie over de leernetwerken kijk op www.awtjf.nl.

Anja Holwerda

senior onderzoeker Kenniswerkplaats Jeugd Friesland

Het belang van de Kenniswerkplaats

“In de Kenniswerkplaats Jeugd Friesland werken ouders en jongeren, organisaties uit het jeugdveld, gemeenten, onderzoekers en opleidingen in een lerende omgeving samen. Zo komen wetenschappelijke kennis, praktijkkennis en ervaringskennis bij elkaar. We werken op een gelijkwaardige manier samen, kijken over grenzen en domeinen heen en zoeken naar praktische oplossingen om de dagelijkse praktijk te verbeteren. Vanuit het uitgangspunt *gezinnen en hun wensen en behoeften centraal en belemmerende regels opzij* reflecteren we op beleid, regelgeving en procedures binnen het Friese jeugdveld en zetten we concrete stappen om deze aan te passen en te verbeteren. De Kenniswerkplaats draagt op deze manier bij aan het veranderen en verbeteren van de Jeugdsector.

Voor gemeenten en praktijkorganisaties biedt deelname aan de Kenniswerkplaats de mogelijkheid om meer kennisgestuurd te werken. Het verbinden van kennis aan de uitvoeringspraktijk draagt bij aan een betere onderbouwing voor beleid en werkwijzen en de professionalisering van medewerkers.”

Weg met het onderbuikgevoel

Of toch niet?

In alles wat je als hulpverlener doet, wil je het beste voor de cliënt. Dat staat buiten kijf. Maar wat ís nu het beste? En hoe weet je dat? Waar kun je vinden wat eerder werkte? Monitoring kan hierbij ontzettend helpen en in de praktijk nog beter worden toegepast. Zonder gegevens blijft het vaak bij een borrelend maar niet altijd goed te onderbouwen onderbuikgevoel.

Een aantal tips voor de toekomst.

Start met de vraag: Wat willen we precies veranderen?

Eigenlijk zou je voor elk project dat je doet vooraf echt vast moeten stellen wát je wilt dat er verandert. Wat je wilt behalen. Je kunt daarvoor relatief eenvoudig indicatoren opstellen. Als je vindt dat probleemgedrag moet afnemen, dan moet je dat gedrag gaan meten. Vastleggen wat probleemgedrag is en hoe je dat definieert. Pas als je weet wat je wilt meten, kun je het ook daadwerkelijk vastleggen. "Het lijkt zo'n open deur, maar er wordt vooraf vaak onvoldoende over nagedacht," licht Marleen van Aggelen, netwerkregisseur leren van casussen toe.

Maak gebruik van duidelijke meetmomenten en indicatoren

Waaraan zien we de verandering? Maak daarvoor gebruik van duidelijke meetmomenten en indicatoren. "Dat kan aan de hand van een beginmeting zijn, een nulmeting maar ook een goede eindmeting kan veel informatie geven over het bereikte resultaat," legt Marleen uit.

Bespreek en volg op

Monitoren is niet alleen gegevens binnenhalen maar ook de uitkomsten goed bespreken en opvolgen. "Dan kun je namelijk pas duurzame veranderingen maken. Eén keer een monitor uitvoeren geeft informatie, dat is vaak een startpunt. Als je het vaker doet dan hoop je veranderingen te zien. Door steeds de uitkomsten te bespreken, hoop je een verbetercyclus in gang te zetten.

Meet, spreek en verbeter.

Meer weten over monitoring?

Luister ook de podcast waarin Marleen meer vertelt over het belang van monitoren

Team Toegang

Bespreken, leren én verbeteren

Team Toegang is het aanmeld- en coördinatiepunt voor de hoogspecialistische Jeugdhulp in Friesland. Foar Fryske Bern ondersteunt (financieel) en faciliteert Team Toegang, waarin mensen met uiteenlopende expertises samenkomen. Dit team bespreekt gezamenlijk de casussen en geeft advies over passende zorg. Daar waar nodig werken de betrokken organisaties samen om ervoor te zorgen dat kinderen en gezinnen passende zorg kunnen krijgen.

Team Toegang is op 1 mei 2020 gestart en bestaat uit professionals met expertise op het gebied van hoogspecialistische jeugdhulp, de gecertificeerde instellingen en staat onder leiding van een manager.

De samenstelling van Team Toegang zorgt voor een betere verbinding tussen betrokken hoogspecialistische jeugdhulp aanbieders. Team Toegang streeft ernaar om een passende oplossing te bieden of adviezen te geven die aansluiten bij waar het kind nu verblijft. Ook kijkt het team naar het langetermijnperspectief en richt zich op de oorzaak van de problemen. Ook bekijken de aanbieders wat ze samen kunnen toevoegen om op maat zorg te bieden. Team Toegang is een kennisbron geworden waar regelmatig advies wordt gevraagd. Het team heeft goed zicht op ontwikkelingen die nodig zijn om met elkaar nog beter samen te werken en de verbinding te maken met andere partijen.

Hoogspecialistische jeugdhulp komt er in de toekomst mogelijk anders uit te zien. Team Toegang beweegt daarin mee en blijft de samenwerking tussen de aanbieders opzoeken.
De lijnen zijn nu korter en de motivatie om met elkaar voor de kinderen klaar te staan is groot.

Meer informatie over Team Toegang? Kijk op teamtoegang.nl

Vastgelopen casus?

REX Jeugd brengt vastgelopen casussen verder

Het Regionaal Expertiseteam Jeugd (REX Jeugd) helpt jeugdigen en gezinnen, vanuit de programmalijn leren van casussen, weer op weg als de behandeling en hulp niet goed loopt en het anders of beter kan. Dat kan zijn op het moment dat iemand bijvoorbeeld niet de juiste hulpverlening krijgt met daarbij passend onderwijs of een daginvulling.

Wat hebben jeugdigen nodig voor de langere termijn?

Soms lukt het de hulpverlening niet om passende hulp te vinden voor een jeugdigen en het gezin. Om dit te verbeteren is het Regionaal Expertiseteam Jeugd (REX Jeugd) opgericht. Het Regionaal Expertiseteam Jeugd onderzoekt en beantwoordt complexe zorgvragen, waar de reguliere hulpverlening (nog) geen antwoord op heeft of er niet uitkomt met het gezin(ssysteem) of de jeugdige.

Er is bijvoorbeeld sprake van onvoldoende passend en adequaat hulpaanbod in de regio en/of er is een samenwerkingsprobleem met betrokken partijen. De experts zitten op persoonlijke titel in het team. Dit betekent dat zij vanuit hun ervaring vrij kunnen meedenken en niet vanuit een organisatiebelang handelen.

REX gaat verder bij Sociaal Domein Fryslân.

REX Jeugd gaat met de jeugdige in gesprek en brengt daar een team van verschillende deskundigen voor samen.

- Medisch
- (Neuro)psychologie
- Autisme
- Trauma
- LVB
- Verslavingszorg
- Jeugdbescherming / jeugdreclassering
- Speciaal onderwijs / jeugdhulp
- Psychodiagnostiek

Meer weten?

Neem gerust contact op met Annet Runia.

Secretaris REX Jeugd
annet.runia@sdfryslan.nl
06 – 15 62 21 69

FFB de Podcast

Met Foar Fryske Bern de podcast neemt Thamara je door middel van interviews met experts mee in belangrijke thema's binnen de jeugdzorg.

Hoe kan het dat steeds meer kinderen jeugdhulp nodig hebben binnen de school?

En hoe voorkomen we dat we kinderen onnodig een diagnose geven? In deze podcast onderzoekt FFB het allemaal.

Luister alle afleveringen via:

Spotify · SOUNDCLOUD · **Website**

Tijd voor verandering!

Gezond en kansrijk opgroeien voor álle Fryske Bern!

NIET ...		MAAR ...
Alleen	→	**Samen**
Oog voor enkel de jeugdige	→	**Oog voor de jeugdige én de omgeving**
1 transformatie Transitie van de jeugdhulp.	→	**2 transformaties** Transitie van de jeugdhulp én de manier van kijken naar de ontwikkeling van andere jeugdigen. Betere jeugdhulp kan niet bestaan zonder het verbreden van het pad van de normale ontwikkeling.
Dezelfde onderwerpen aan verschillende tafels	→	**Met elkaar op zoek naar verbeteringen**
Praten en denken voor kinderen	→	**Ouders, kinderen en hulpverleners vaker een stem geven**
Verschil in waar je opgroeit	→	**Kansen voor alle kinderen**

Nu het actieprogramma Foar Fryske Bern na 3 jaar stopt, willen we deze pagina graag benutten als oproep naar jou als mens. Als vader, moeder, buurvrouw, sportcoach, suikertante of vriend. Maar ook naar jou als deskundige die met kinderen werkt of als je indirect betrokken bent bij het maken van beleid en plannen.

Transformeren lijkt soms groots en ingewikkeld. Maar bij FFB hebben we gemerkt dat met elkaar beginnen aan kleine veranderingen een start is voor het grotere geheel. Dus; denk groot, begin klein, maar vooral begin! Wij samen maken namelijk de toekomst voor onze kinderen.

Dit willen we jou graag nog meegeven:

www.foarfryskebern.nl